

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Ludvíka Davida, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelů **1) A. T., 2) K. K., 3) J. T. a 4) A. T.**, všech zastoupených JUDr. Radkem Kellerem, advokátem, se sídlem Jaselská 23, Brno, proti usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 5 To 44/2015-354 ze dne 11. 3. 2015 a proti rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 9 T 193/2014-326 ze dne 16. 12. 2014, takto:

I. Výrokem rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 9 T 193/2014-326 ze dne 16. 12. 2014, kterým byli stěžovatelé odkázáni se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, a výrokem usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 5 To 44/2015-354 ze dne 11. 3. 2015, kterým bylo zamítnuto odvolání stěžovatelů, bylo porušeno jejich základní právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Výrok rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 9 T 193/2014-326 ze dne 16. 12. 2014, kterým byli stěžovatelé odkázáni se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, a část usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 5 To 44/2015-354 ze dne 11. 3. 2015, kterou bylo zamítnuto odvolání stěžovatelů proti tomuto výroku, se proto zrušuje.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností stěžovatelé napadli části v záhlaví uvedených rozhodnutí, kterými bylo rozhodnuto o jejich nároku na náhradu újmy, a navrhli jejich zrušení pro rozpor se svým ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces. Přitom poukázali na čl. 36 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. První stěžovatel a druhá stěžovatelka jsou rodiče třetí a čtvrté stěžovatelky. Stěžovatelé vystupovali jako poškození v trestním řízení vedeném proti obviněnému P. K. o trestném činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti spáchaném vůči třetí a čtvrté stěžovatelce.

3. Městský soud napadeným rozsudkem shledal obžalovaného P. K. vinným. Jeho přečin spočíval v tom, že obžalovaný dne 21. 1. 2014 v prostoru přechodu pro chodce, respektive v těsné blízkosti za ním, jako řidič vozidla bez předchozího snížení rychlosti srazil na vozovku třetí a čtvrtou stěžovatelku. V důsledku tohoto jednání obžalovaného čtvrtá stěžovatelka, A., které v té době bylo osm let, utrpěla vážná zranění, včetně krvácení do mozku, která si vyžádala léčbu umělým spánkem, přičemž léčba celkově trvala několik týdnů. Třetí stěžovatelka, J., které v té době bylo pět a půl roku, utrpěla

také vážná zranění s trvalou poruchou vědomí a v době rozhodnutí městského soudu stále nebyla schopna pohybu, příjmu stravy a komunikace a podle lékařů byla její prognóza nepříznivá.

4. Podle skutkových zjištění městského soudu k nehodě došlo, když se třetí a čtvrtá stěžovatelka spolu se svým otcem, prvním stěžovatelem, vraceli domů z nákupu. Stěžovatelky přecházely ulici po přechodu dětským poklusem. Mezi jejich vstupem z chodníku na přechod a sražením autem řízeným obžalovaným uplynulo pět sekund. Obžalovaný obě poškozené neviděl, ačkoliv bylo prokázáno, že je vidět mohl, čímž porušil svou povinnost podle § 5 odst. 2 písm. f) zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, že řidič nesmí ohrozit nebo omezit chodce, který přechází pozemní komunikaci po přechodu pro chodce. Podle městského soudu je odpovědnost řidiče zcela jednoznačná, přechází-li chodec po přechodu a po pěti sekundách je sražen autem.

5. Obžalovaný byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dvacet měsíců, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání třiceti měsíců, a k trestu zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu třiceti měsíců. Při ukládání trestu ve spodní třetině sazby vzal městský soud mimo jiné v potaz, že obě poškozené nebyly pro svůj věk v době nehody způsobitelnými plnohodnotně se účastnit silničního provozu a došlo též k porušení povinnosti ze strany otce, který měl obě poškozené v době dopravní nehody na starosti. U průměrně opatrného rodiče bývá pravidlem, že pokud s dětmi přechází komunikaci, vede je přitom za ruku či učiní jiná srovnatelná opatření. Podle městského soudu zde otec, první stěžovatel, tyto své povinnosti výrazným způsobem zanedbal, a proto na nehodě nese 50% podíl.

6. Stěžovatelé v trestním řízení požadovali náhradu majetkové i nemajetkové újmy. Rodiče, první stěžovatel a druhá stěžovatelka, požadovali zadostiučinění za nemajetkovou újmu každý ve výši 500 000 Kč za zmaření svého práva na výchovu zdravého dítěte v případě dcery J. Druhá stěžovatelka dále požadovala náhradu škody v podobě ušlého zisku ve výši 136 113 Kč, neboť od úrazu dcer nepracuje. Společně pak první stěžovatel a druhá stěžovatelka požadovali náhradu škody ve výši 102 675,82 Kč, která jim vznikla v důsledku zranění dcer (nákup pomůcek, jízdné do nemocnice atd.). J., třetí stěžovatelka, požadovala kompenzaci za ztížení společenského uplatnění ve výši 13 368 096 Kč, ke které dospěla podle metodiky Nejvyššího soudu o náhradě nemajetkové újmy na zdraví, a kompenzaci bolesti ve výši 249 282 Kč. A., čtvrtá stěžovatelka, požadovala peněžitou náhradu za překážku lepší budoucnosti podle § 2958 občanského zákoníku ve výši 3 500 000 Kč a jako kompenzaci bolesti částku 129 409,20 Kč.

7. Městský soud v napadeném rozsudku přiznal stěžovatelům náhradu škody a bolestného. Požadované částky však zkrátil o 50 %, neboť podle něj obžalovaný za škodu odpovídá pouze z 50 % a z 50 % za ni odpovídá otec dětí – první stěžovatel. S polovinou uplatněného nároku na náhradu škody a bolestného pak městský soud stěžovatele odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Na totéž řízení je odkázal i ve zbytku jejich nároků, neboť tyto další uplatněné nároky představují „de facto plnohodnotnou občanskoprávní kauzu a jsou zcela nad rámec trestního řízení“. Přiznané částky činily pro prvního stěžovatele a druhou stěžovatelku společně a nerozdílně 51 337,91 Kč, pro druhou stěžovatelku za ušlou mzdu 40 917 Kč, pro třetí stěžovatelku, J., za bolestné 124 383,60 Kč a pro čtvrtou stěžovatelku, A., za bolestné 64 704,60 Kč.

8. Krajský soud napadeným usnesením zamítl odvolání obžalovaného i stěžovatelů, kteří napadli výroky o náhradě škody. Krajský soud souhlasil se závěrem městského soudu, že otec nese spoluvinu na zranění obou dětí. Podle krajského soudu je stěžejní skutečnost, že otec, který za dcery v předmětné době odpovídal, je neměl při přecházení

po přechodu pro chodce vůbec pod kontrolou, čímž zanedbal své povinnosti. Krajský soud sice připustil, že A. byla již školního věku a děti ve školním věku zpravidla přechází silnice samy, pročež odpovědnost otce je v tomto případě snížena, avšak zdůraznil, že totéž již neplatí v případě pětileté J. Tam je podle krajského soudu spoluzavinění otce značné. Krajský soud souhlasil i s odkázáním stěžovatelů ohledně jejich dalších nároků na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť rozhodnutí o nich by si vyžádalo rozsáhlé dokazování, včetně vypracování znaleckého posudku.

II. Argumentace stran

9. Stěžovatelé namítají, že rozhodnutí obecných soudů o tom, že první stěžovatel nese poloviční odpovědnost za zranění svých dcer, je nesprávné a nedostatečně odůvodněné. Soudy vůbec nevyložily, jakou povinnost měl otec porušit. Otec i dcery přecházeli silnici po přechodu pro chodce, kde požívali práva přednosti.

10. Stěžovatelé také namítají, že obecné soudy pochybily, pokud je v otázce náhrady nemajetkové újmy odkázaly na řízení ve věcech občanskoprávních. Skutek, který popsal městský soud ve výroku napadeného rozsudku, podle nich poskytuje dostatečný podklad pro výrok o náhradě nemajetkové újmy. Pokud pachatel trestného činu zasáhne do jakéhokoliv osobnostního práva poškozeného a ten za to chce náhradu, kterou řádně uplatní, musí ji v trestním řízení před soudem dostat.

11. Městský soud v Brně ve svém vyjádření k ústavní stížnosti nesouhlasí s argumenty stěžovatelů, že pochybil, pokud je ve zbytku nároků odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Rovněž opakuje, že první stěžovatel si jako doprovod obou dcer při nehodě nepočínal s maximální obezřetností.

12. Vedlejší účastník, P. K., navrhl ústavní stížnost odmítnout jako nepřipustnou, případně jako zjevně neopodstatněnou. Podle něj je ústavní stížnost v první řadě nepřipustná, neboť rozhodnutí o náhradě škody v adhezním řízení není rozhodnutí konečné a stěžovatelé mohou zahájit civilní řízení o náhradě škody. Navíc odkázání na civilní řízení bylo zcela namístě, neboť je nutné provádět další dokazování, které by značně protáhlo trestní řízení. Dále má vedlejší účastník za to, že závěr obecných soudů o poloviční míře spoluzavinění ze strany prvního stěžovatele je výsledkem volného hodnocení důkazů soudem a přezkum tohoto rozhodnutí nespadá do pravomoci Ústavního soudu.

III. Hodnocení Ústavního soudu

13. Ústavní soud úvodem poznamenává, že stěžovatelé vznášejí námitky pouze proti těm částem výroků městského a krajského soudu, které se týkají náhrady škody, tedy pouze vůči výsledku adhezního řízení. Nedomáhají se tudíž nasazení institutů trestního práva na ochranu svých práv (*a contrario* nálezn. sp. zn. I. ÚS 3196/12 ze dne 12. 8. 2014). Ústavní soud se proto bude zabývat pouze otázkou, zda došlo k porušení základních práv stěžovatelů v adhezním řízení.

14. Vedlejší účastník namítá, že ústavní stížnost je nepřipustná, neboť rozhodnutí o náhradě škody v adhezním řízení není zamítavým konečným rozhodnutím, a stěžovatelé se mohou svých práv domáhat v civilním řízení, na které byli odkázáni. K tomu Ústavní soud podotýká, že otázka přípustnosti ústavní stížnosti proti rozhodnutí trestních soudů v adhezním řízení není v jeho judikatuře, která se v tomto ohledu sestává z řady usnesení, řešena zcela jednoznačně. Nicméně v nedávném usnesení Ústavní soud tuto judikaturu posoudil a dospěl k závěru, že ve většině případů považuje

ústavní stížnosti proti takovým rozhodnutím za přípustné, neboť nelze vyloučit, že i v adhezním řízení dojde k natolik flagrantním pochybením, která mohou založit porušení základního práva nebo svobody poškozeného (usnesení sp. zn. IV. ÚS 2762/14 ze dne 29. 4. 2015, bod 8; shodně též např. usnesení sp. zn. II. ÚS 165/15 ze dne 18. 2. 2015).

15. Ústavní soud také v nedávném nálezu vyslovil, že moderní stát ve své současné podobě demokratického právního státu má ústavní povinnost vytvořit co možná nejefektivnější systém procesních institutů sloužících ke kompenzaci trestnou činností způsobených škod. Využití těchto institutů přitom nelze brát jen jako „obyčejný“ soukromý zájem jednotlivce, neboť souvisí i s veřejným zájmem a výsadou státu na zjištění trestné činnosti a potrestání jejich pachatelů. Stát je proto povinen takto porušená práva chránit a v maximální možné míře dopomoci náhradě škody na straně poškozeného (nález sp. zn. I. ÚS 1397/14 ze dne 19. 2. 2015, bod 15). Možnosti odkázat poškozeného s jeho nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních tudíž nelze nadužívat, neboť pak by institut uplatnění nároku na náhradu újmy v trestním řízení pozbyl svého smyslu (viz usnesení sp. zn. IV. ÚS 2177/11 ze dne 1. 12. 2011).

16. Z uvedeného vyplývá, že již rozhodnutí trestního soudu o odkázání poškozeného s jeho nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních podle § 229 trestního řádu může ve výjimečných případech porušit základní práva poškozeného. Ústavní soud proto v souladu se svou dosavadní, shora citovanou judikaturou nemůže nyní projednávanou stížnost odmítnout jako nepřípustnou.

17. Úvodem přezkumu ústavní stížnosti Ústavní soud nicméně poznamenává, že jeho možnost zásahu do rozhodnutí, kterým byl poškozený odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, je omezená. Důvodem je, že většinu pochybení v adhezním řízení lze následně napravit právě v řízení občanskoprávním (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 165/15 ze dne 18. 2. 2015). Trestní soud nemůže, ani částečně, řádně uplatněný nárok poškozených zamítnout. V tomto ohledu tedy nejde o věc rozsouzenou (*res iudicata*), ale nároku na náhradu újmy se poškozený nadále může domáhat v řízení občanskoprávním, na které je odkazován. Z tohoto důvodu Ústavní soud dosud všechny přípustné stížnosti poškozených proti rozhodnutím v adhezním řízení shledal zjevně neopodstatněnými. Ne však tuto.

18. Pokud stěžovatelé namítají nedostatečnou odůvodněnost rozhodnutí podle § 229 trestního řádu, je nutno podotknout, že Ústavní soud již ve své judikatuře shledal, že požadavky na odůvodnění tohoto výroku jsou z ústavněprávního hlediska nižší (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 165/15 ze dne 18. 2. 2015). To však neznamená, že odůvodnění může být zcela libovolné a arbitrární. Základní právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí se uplatní i zde, byť v omezenější míře. Z ústavněprávního pohledu by bylo například již neakceptovatelné, pokud by obecné soudy odkázání neodůvodnily vůbec nijak, odůvodnily ho z ústavněprávního pohledu neakceptovatelným způsobem nebo by k odkázání přistoupily za situace, kdy by bylo zcela zřejmé, že zjištěný skutkový stav umožňoval posoudit otázku náhrady škody (být jen zčásti) již v adhezním řízení, avšak soud se tomu svévolně vyhnul. Neakceptovatelný způsob odůvodnění by pak byl zejména takový, který by sám o sobě porušoval substantivní základní práva účastníků, například pokud by rozhodnutí bylo učiněno na základě rasové diskriminace.

19. Důvodnost ústavní stížnosti směřující proti výroku podle § 229 trestního řádu bude dále založena také tehdy, pokud porušení základního práva ze strany trestního soudu nelze již napravit v řízení občanskoprávním. Tato situace však zpravidla nenastane, pokud pochybení trestního soudu spočívá v porušení procesních práv poškozeného, neboť to lze napravit v řízení občanskoprávním, ve kterém může být

nárok poškozeného plně uspokojen. Ke stejnému závěru je možno dospět i tehdy, pokud poškozený namítá pouze zásah do svých majetkových práv. Ústavnímu soudu tedy náleží posoudit s ohledem na okolnosti každého jednotlivého případu, zda případné porušení základních práv poškozeného v adhezním řízení lze plně napravit v řízení občanskoprávním, na které byl poškozený odkázán, či nikoliv.

20. V nyní posuzované ústavní stížnosti stěžovatelé na poli práva na spravedlivý proces namítají, že rozhodnutí obecných soudů o tom, že první stěžovatel spoluodpovídá za zranění svých dcer, je chybné a nedostatečně odůvodněné, a proto nesouhlasí s odkázáním ve zbytku svého nároku na řízení ve věcech občanskoprávních. Stěžovatelé tedy primárně brojí proti tomu, že první stěžovatel byl označen obecnými soudy za spoluviníka újmy vzniklé třetí a čtvrté stěžovatelce. Tento názor je podkladem výroku o odkázání stěžovatelů s částí jejich nároku do řízení ve věcech občanskoprávních. Úkolem Ústavního soudu je tedy posoudit, zda odůvodnění obecných soudů v tomto ohledu může obstát z pohledu ústavního práva. Přitom však Ústavní soud musí vzít v potaz svou právě konstatovanou omezenou možnost přezkoumávat rozhodnutí o odkázání poškozených s jejich nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních.

21. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu je požadavek řádného odůvodnění rozhodnutí jedním z základních atributů spravedlivého procesu, které musí být dodržovány v každém soudním řízení, včetně adhezního řízení. Jedním z principů spravedlivého procesu, jakož i vůbec právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 1 Ústavy České republiky), vylučujícím libovůli při rozhodování, je povinnost soudů svá rozhodnutí odůvodnit. V případě nedostatečně vyložené a zdůvodněné právní argumentace totiž dochází k neúplnosti a zejména k nepřesvědčivosti rozhodnutí, což je v rozporu nejen s požadovaným účelem soudního řízení, ale též se zásadami spravedlivého procesu. Dodržování povinnosti odůvodnit rozhodnutí má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů a vyloučit libovůli. Pakliže v rozhodnutí řádné odůvodnění chybí, je tím dána nejen jeho nepřezkoumatelnost, ale zpravidla také protiústavnost; nejsou-li totiž zřejmé důvody toho kterého rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování [nález sp. zn. Pl. ÚS 1/03 ze dne 11. 2. 2004 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.) a citace tam uvedené; či z poslední doby nález sp. zn. II. ÚS 3664/14 ze dne 1. 9. 2015, bod 13]. Z odůvodnění rozhodnutí musí být seznatelné, proč soud o dané otázce rozhodl tak, jak rozhodl, a na základě jakých právních předpisů tak učinil.

22. Právě uvedené zásady sice plně dopadají i na adhezní řízení, avšak pouze pokud jde o výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 trestního řádu přiznán nárok poškozeného na náhradu škody vůči obžalovanému, neboť tento je exekučním titulem, a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu, včetně náležitého odůvodnění, přezkoumatelnosti a přesvědčivosti [viz nález sp. zn. III. ÚS 2954/11 ze dne 30. 3. 2012 (N 69/64 SbNU 781); či nález sp. zn. II. ÚS 1320/08 ze dne 20. 10. 2009 (N 218/55 SbNU 47)]. Jak bylo již řečeno výše, u výroků, kterými byl poškozený odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, jsou nároky na odůvodnění nižší.

23. V nyní posuzovaném případě je nicméně zásadní, že obecné soudy napadený výrok založily na tom, že první stěžovatel je částečně odpovědný za vážný úraz svých dětí. V takovém případě je nutno při posuzování napadeného výroku také zohlednit vysokou závažnost takového závěru. Totiž vedle roviny majetkové jde v tomto případě i o rovinu osobnostní a emoční, neboť otec se musí vypořádat nejen s tím, že jedna z jeho dcer bude patrně doživotně vážně postižená, ale také s veřejně vyhlášeným soudním závěrem, že se tak stalo z poloviny jeho vinou. Tento zásadní závěr pak klade zvýšené

nároky na existenci i vysvětlení důvodů, které soud k takovému jednoznačně vyjádřenému závěru vedly.

24. Napadená rozhodnutí tak zároveň zasahují do práva stěžovatelů na respektování soukromého a rodinného života, který je chráněn čl. 10 odst. 2 Listiny. V jejich jádru je totiž posouzení způsobu, jakým rodiče vykonávají svou rodičovskou odpovědnost. Městský soud v napadeném rozhodnutí spoluvinu prvního stěžovatele za způsobenou újmu odůvodnil poukazem na to, že třetí a čtvrtá stěžovatelka nebyly pro svůj věk v době nehody způsobilými plnohodnotně se účastnit silničního provozu a první stěžovatel, jejich otec, zanedbal svou povinnost na ně dohlížet a před nebezpečím silničního provozu je neochránil tím, že je nevedl přes silnici za ruku či neučinil jiné srovnatelné opatření. Ochrana dítěte je součástí rodičovské odpovědnosti. Obsahem rodinného života je uchování a rozvíjení sociálních a citových vztahů, zejména formou vzájemného soužití, mezi osobami tvořícími rodinu. Spadají do něj bezpochyby i vztahy mezi rodiči a dětmi ve sféře výchovy dětí (srov. také čl. 32 odst. 4 Listiny, podle kterého je výchova dětí právem rodičů; shodně viz judikatura Evropského soudu pro lidská práva k pojmu rodinný život, např. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Şerife Yiğit proti Turecku* ze dne 2. 11. 2010 č. 3976/05, § 95). Napadená rozhodnutí, podle kterých první stěžovatel porušil svou povinnost chránit své děti, neboť je nechal samotné přecházet po přechodu pro chodce, v důsledku určují, jak mají první stěžovatel a druhá stěžovatelka své děti vychovávat, které věci jim mohou dovolit činit samostatně a u kterých je musí, slovy městského soudu, „vést za ruku“. Napadená rozhodnutí mají tedy dopad do rodinných vztahů stěžovatelů, konkrétně do vztahu mezi rodiči a dětmi.

25. Napadená rozhodnutí pak představují zásah do rodinného života stěžovatelů i v dalším smyslu. Konstatováním o vině otce za těžkou újmu na zdraví svých dcer je zasaženo i do vzájemných vztahů v rodině – mezi rodiči navzájem i mezi rodičem a dětmi. Rozhodnutí soudu o této otázce může navždy narušit rodinné vztahy otce – domnělého spoluviníka – vůči ostatním členům rodiny. I proto je nutno trvat na tom, aby takový zásah byl řádně odůvodněný a byl v souladu se zákonem a základními právy dotčených osob.

26. Napadená rozhodnutí dále představují také zásah do soukromého života třetí a čtvrté stěžovatelky tím, že jim v důsledku zakazují přecházet vozovku bez asistence za ně v daný moment odpovědné osoby, a tedy možnost pohybovat se bez dohledu po ulici. Tím negativně zasahují do jejich svobody, která je součástí mimo jiné jejich práva na soukromý život. Soukromý život obecně chrání možnost jednotlivce žít svůj život bez nepřiměřených zásahů a narušení. V základech tohoto práva je koncept svobody ve smyslu „být nechán na pokoji“, tedy existence nějaké soukromé zóny, do které by neměl nikdo vstupovat či zasahovat. Tuto zónu lze chápat jak prostorově, tak i co se týče rozhodování o vlastní osobě. Funkcí práva na respekt k soukromému životu je zajistit prostor pro svobodu člověka (Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol.: Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 281).

27. V těchto ohledech tak napadená rozhodnutí představují zásah do práva stěžovatelů na soukromý a rodinný život. Aby takový zásah byl přípustný, musí mít zákonný podklad, sledovat legitimní účel a být ve vztahu přiměřenosti k danému účelu. Nutnost zachování proporcionality při zásazích do základních práv vyplývá z ústavního pořádku, zejména z čl. 4 Listiny, a byla již dostatečně vymezena judikaturou Ústavního soudu. Podle ní je zásah do základního práva proporcionalně sledovanému legitimnímu zájmu, pokud splňuje následující tři kritéria [viz nálezn. sp. zn. Pl. ÚS 31/13 ze dne 10. 7. 2014 (162/2014 Sb.), bod 41; nálezn. sp. zn. Pl. ÚS 37/11 ze dne 30. 7. 2013 (299/2013

Sb.), bod 59; nálezn sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011 (N 52/60 SbNU 625; 94/2011 Sb.), bod 37; a řada dalších]:

(1) Opatření omezující základní právo je vůbec způsobilé dosáhnout sledovaného cíle (test vhodnosti).

(2) Sledovaného cíle není možno ve stejné nebo podobné míře dosáhnout jinými prostředky, které by méně zasahovaly do základního práva (test potřebnosti).

(3) Zásah je přiměřený, tedy závažnost zásahu do základního práva je v dané konkrétní situaci vyvážena významem sledovaného cíle, neboli oběť přinesená v podobě omezení základního práva se nedostává do nepoměru s užitkem, který omezení přineslo (proporcionalita v užším smyslu).

Ústavní soud proto napadená rozhodnutí přezkoumá nejen z pohledu práva na spravedlivý proces, konkrétně práva na dostatečné odůvodnění rozhodnutí, ale i práva stěžovatelů na soukromý a rodinný život.

28. Co se týče podmínky zákonného podkladu zásahu a jeho legitimního účelu, městský soud ani krajský soud nijak přesně nspecifikovaly, jakou zákonnou povinnost měl první stěžovatel porušit a z kterého ustanovení právního předpisu tato vyplývá. Z kontextu se však zdá, že obecné soudy měly na mysli povinnost rodičů chránit své děti, jež je součástí rodičovské odpovědnosti podle § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Zákonný podklad zásahu do soukromého a rodinného života stěžovatelů tedy napadená rozhodnutí mají. Podle Ústavního soudu tento zásah rovněž bezesporu sleduje legitimní cíl, kterým je ochrana dětí, které ještě nenabýly plné svéprávnosti.

29. Podle Ústavního soudu je také zřejmé, že zásah, tedy výklad rodičovské odpovědnosti podaný obecnými soudy v napadených rozhodnutích a jeho dopad na svobodu dětí, je schopen sledovaného cíle dosáhnout. Pokud rodič nese odpovědnost za újmu vzniklou dětem, které samy přecházejí vozovku na přechodu pro chodce, a děti tak samy činit nemohou, zvyšuje se ochrana dětí. Ústavní soud se proto nyní bude věnovat tomu, jak obecné soudy spoluodpovědnost prvního stěžovatele odůvodnily. Bez toho totiž nemůže rozhodnout, zda zásah splnil i test nezbytnosti, a nemůže ani přistoupit k vážení protichůdných zájmů, což je obsahem třetího kroku testu proporcionality.

30. Obecně lze říci, že porušení povinnosti osoby vykonávající dohled je samostatným deliktem, a není tedy vyloučeno, aby tato osoba nesla za újmu svěřené osoby odpovědnost vedle jiného škůdce, jehož jednání také vedlo k dané újmě (v nyní posuzovaném případě jednání řidiče). Jak bylo již řečeno, v případě rodičů povinnost dohledu nad dítětem vyplývá z rodičovské odpovědnosti, jejíž součástí je i ochrana dítěte (viz § 858 občanského zákoníku). Tato povinnost je zjevně ochrannou normou, jejímž účelem je ochrana individuálních zájmů dítěte, které nenabýlo plné svéprávnosti.

31. Porušení této ochranné normy může poté vést ke vzniku odpovědnosti za újmu způsobenou dítěti podle obecné odpovědnosti za porušení zákonné povinnosti zakotvené v § 2910 občanského zákoníku. Pro vznik odpovědnosti za újmu podle tohoto ustanovení je nutno prokázat, že osoba, která má v dané situaci nad dětmi vykonávat dohled, tuto svou povinnost zaviněně porušila a újma způsobená dítěti je v příčinné souvislosti s porušením této povinnosti. Za účinnosti současného občanského zákoníku je však nutno dovodit, že v případě ochranné normy shledání porušení zákonné povinnosti, tedy konstatování obecné protiprávnosti jednání dohlížející osoby, pro vznik odpovědnosti za danou újmu nestačí. Je totiž nutno také vždy zkoumat ochranný účel normy, kterou měl škůdce porušit [viz mutatis mutandis nálezn sp. zn. I. ÚS 312/05 ze dne 1. 11. 2007 (N 177/47 SbNU 353), bod 26; a z literatury např. Pipková, P. J.

Ochranný účel normy a jeho význam pro vymezení rozsahu odpovědnosti za škodu (k § 2910 NOZ). Právník, č. 9/2013, s. 881]. Teprve pokud dovedíme, že ochranný účel takové normy, a to osobní, věcný i modální, tedy určení, koho má daná norma chránit, před jakými škodami a jakým způsobem, dopadá na skutkové okolnosti případu, může vzniknout odpovědnost za škodu podle § 2910 občanského zákoníku [k ochrannému účelu blíže viz např. právě citovaná Pipková, P. J. Ochranný účel normy a jeho význam pro vymezení rozsahu odpovědnosti za škodu (k § 2910 NOZ); či Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1548 an.]. Podle této koncepce odpovědnosti, přijaté novým občanským zákoníkem, odpovědnost vzniká pouze za újmu, která spadá pod ochranný účel normy, tedy újmu, které má ochranná norma zabránit.

32. V nyní posuzovaném případě tak měly obecné soudy posoudit, zda první stěžovatel porušil svou povinnost náležitého dohledu nad svými dětmi, třetí a čtvrtou stěžovatelkou, a pokud dospěly k závěru, že ano, měly se dále zabývat otázkou, zda ochranný účel dotčené normy byl zaměřen na ochranu před vznikem újmy, kterou utrpěly třetí a čtvrtá stěžovatelka (tzv. nexus protiprávnosti). Pokud totiž tyto dvě podmínky splněny nejsou, je nutno dospět k závěru, že za vlastní újmu vzniklou dítěti, respektive v té její části, kde není odpovědnost třetí osoby (v daném případě řidiče), nebude odpovědný nikdo. Je tedy třeba zásadně odmítnout konstrukci, že za újmu vzniklou osobám, které nejsou plně svéprávné, musí vždy někdo nést odpovědnost.

33. V nyní posuzovaném případě z napadených rozhodnutí vyplývá, že obecné soudy dospěly k závěru, že otec, první stěžovatel, své děti, třetí a čtvrtou stěžovatelku, neochránil před rizikem, které představuje přecházení přes ulici v městském provozu. Zásadní pochybení Ústavní soud spatřuje v tom, že obecné soudy nijak nevyložily, v čem spatřují vznik nexu protiprávnosti mezi jednáním prvního stěžovatele a újmu způsobenou třetí a čtvrté stěžovatelce.

34. Ochrana dítěte je součástí práva a povinnosti rodiče pečovat o dítě (viz Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 817). Účelem péče o dítě je zajistit, aby dítě s přibývajícím věkem dosahovalo vyšší stupeň samostatnosti a bylo schopno stále lépe hodnotit důsledky svého jednání. Než bude dítě plně schopno odpovídajícím způsobem vyhodnocovat své chování, je povinností rodičů děti chránit a zabezpečit, aby nebyly vystaveny nebezpečí z důvodu své nezralosti. Tento účel rodičovské odpovědnosti má zásadní dopady pro zjišťování, zda v daném případě újma vzniklá dítěti spadá do ochranného účelu rodičovské odpovědnosti. Tím je v dané situaci požadavek chránit děti před újmu, která jim vznikne neopatrností v dopravním provozu, ke které by u rozumově a volně vospělé osoby nedošlo. Pokud tedy nezletilé dítě, nad kterým je vykonáván dohled, jedná plně v souladu s právem a v dané situaci se chová způsobem, jakým by se chovala průměrná svéprávná osoba, a přesto v dopravním provozu utrpí újmu, není v takové situaci splněn nexus protiprávnosti mezi porušením povinnosti dohlížející osoby a újmu. Z těchto důvodů je nutno při posuzování, zda osoba vykonávající dohled splnila své povinnosti, vzít vždy v potaz chování dítěte v dopravním provozu. V opačném případě bychom totiž mohli dospět k absurdnímu závěru, že odpovědnost konkrétního škůdce v dopravním provozu by byla snížena jen z toho důvodu, že obětí nehody bylo dítě, i když za skutkově identické situace pokud by obětí byla svéprávná dospělá osoba, by jeho odpovědnost byla plná.

35. Jak vyplývá ze skutkových okolností zjištěných obecnými soudy, třetí a čtvrtá stěžovatelka přecházely ulici po přechodu pro chodce. Na přechodu se v momentě srážky s vozidlem řízeným obžalovaným nacházely již pět sekund. Nejde tedy o situaci,

že by stěžovatelky „skočily“ přímo pod auto a řidič by nebyl schopen na takovou situaci reagovat. Stěžovatelky tedy splnily zákonné podmínky pro přechod vozovky (viz § 54 zákona o silničním provozu) a za této situace řidič naopak nesmí ohrozit nebo omezit chodce, který přechází pozemní komunikaci po přechodu pro chodce [viz § 5 odst. 2 písm. f) zákona o silničním provozu]. Ostatně s ohledem na obdobné úvahy neměl ani městský soud pochybnosti o zavinění nehody obžalovaným řidičem. Ústavní soud dodává, že je myslitelné, že v konkrétní situaci může být odpovědnost řidiče snížena z důvodů určitých specifických vlastností dětí, například jejich nízké výšky. Ovšem i v takovém případě je nutno posoudit, zda řidič neměl tyto vlastnosti vzít v potaz v rámci potřebné míry opatrnosti při řízení vozidla. Tyto úvahy však nejsou v nyní posuzovaném případě rozhodné, neboť obecné soudy takto neargumentovaly, a naopak shledaly, že nehoda byla způsobena plně vinou nepozornosti řidiče. Stejně tak jsou takové úvahy irelevantní z pohledu vzniku odpovědnosti otce, který není odpovědný za vzrůst svých dětí.

36. Podle takto zjištěného skutkového stavu se tedy zdá, že třetí a čtvrtá stěžovatelka se při přechodu vozovky chovaly v souladu s právem a způsobem, jakým by se chovala i průměrná svéprávná osoba. Za takové situace není vůbec jasné, zda a jak je splněn nexus protiprávnosti mezi obecnými soudy tvrzeným porušením povinnosti prvního stěžovatele a újmou třetí a čtvrté stěžovatelky. Obecné soudy tuto otázku nijak nevysvětlily, neboť jednání třetí a čtvrté stěžovatelky se při rozhodování o odpovědnosti za újmu nijak blíže nevěnovaly. V tomto ohledu odůvodnění jejich rozhodnutí nejsou dostatečná, neboť soudy zcela pominuly nezbytný předpoklad vzniku spoluodpovědnosti prvního stěžovatele, a tedy i snížení civilní odpovědnosti obžalovaného, za újmu vzniklou třetí a čtvrté stěžovatelce.

37. Za takto zjištěného skutkového stavu je navíc otázkou, zda vůbec došlo k nesplnění povinnosti náležitého dohledu otcem.

38. Standard náležitého dohledu byl upřesněn zejména judikaturou k § 422 starého občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.), který upravoval odpovědnost toho, kdo je povinen vykonávat nad dítětem dohled (nyní jde o § 2921 občanského zákoníku). Podle této ustálené judikatury náležitým dohledem není možno rozumět takový dohled, který by byl za normálních okolností osobami dohledem povinnými vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně („na každém kroku“), neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládaná možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena. Při úvaze o tom, zda osoby dohledem povinné nezanedbaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako například věk, povahové vlastnosti a celkové chování nezletilého dítěte (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1968 sp. zn. 3 Cz 57/68, publikováno pod č. Rc 4/70). Uvedené závěry jsou potvrzeny i novějšími rozhodnutími Nejvyššího soudu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012 sp. zn. 25 Cdo 4507/2010; či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013 sp. zn. 25 Cdo 3298/2012). Účinný dohled nad nezletilým zároveň neznamená jen bezprostřední zabránění určitému škodlivému jednání či jeho zákaz poté, co k němu již došlo, ale i celkový přístup rodičů k dosavadní výchově nezletilého a jejich výchovné působení k tomu, aby závadné jevy v jeho chování byly odstraněny (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003 sp. zn. 25 Cdo 1333/2001).

39. Podle Ústavního soudu je třeba ke stanovení požadované míry náležitého dohledu přistupovat uvážlivě. Je nutno nalézt správnou rovnováhu mezi intenzitou dohledu a svobodou dětí. Život s sebou přináší různá nebezpečí a rizika nelze zcela eliminovat bez ztráty svobody. Časy, kdy osmiletá Lisa s Annou šly samy z Bullerbynu nakupovat do vedlejší vesnice (viz Lindgren, Astrid. Děti z Bullerbynu. Praha: Albatros,

2010, s. 100), či kdy pětiletý Honzík jel sám za dědečkem vlakem na vesnici, kde sám a s jinými dětmi běhal po vesnici a jejím okolí (Říha, Bohumil. Honzíkova cesta. Praha: Axióma, 2011), jsou již bohužel patrně minulostí. A to i když v této svobodě děti zažily spoustu úžasných dobrodružství, které dnešní děti v době ovládané paradigmatem ochrany a úplného odstranění rizika těžko zažijí.

40. Nicméně ani v současné době **nelze při určování zákonem požadované míry náležitého dohledu přijmout hraniční pozici, ve které se odpovědnost osoby vykonávající dohled nad dítětem, a to zejména v kontextu újmy vzniklé samotnému dítěti, stává prakticky absolutní.** A to ze dvou hlavních důvodů. **Za prvé, takto intenzivní dohled by vedl ke značné ztrátě svobody dětí, a v důsledku i jejich radosti ze života. Jejich možnost podstupovat dobrodružné činnosti a být samostatné by byla značně omezena.** To přitom platí nejen pro odpovědnost rodičů, ale všech osob, které v některých situacích vykonávají nad dětmi dohled. Pokud by byl standard náležitého dohledu příliš přísný, tyto osoby by mohly odmítat s dětmi činit cokoli, při čem i jen teoreticky mohou děti přijít k úrazu, jako například chodit s nimi na poznávací akce, ať již ve městě, či do přírody, jezdit na výlety, hrát táborové hry apod.

41. **Za druhé, cílem péče o děti, jako součásti rodičovské odpovědnosti, je zajistit řádný všestranný vývoj dítěte, jak tělesný, tak citový, rozumový a mravní, a tím mimo jiné zajistit, aby po dosažení svéprávnosti bylo dítě již samo schopno rozhodovat o svém životě a nést následky svého jednání. Učit děti samostatnosti a odpovědnosti je tak povinností, ale i právem rodičů. Tím, že rodiče děti vychovávají k samostatnosti, tak je nejlépe chrání před nebezpečím.** Absolutní odpovědností rodičů za činy svých dětí by byl zcela popřen tento důležitý aspekt výchovy dětí.

42. V kontextu nyní posuzovaného případu Ústavní soud poznamenává, že děti mají právo se pohybovat po městě a chodit po ulici. Pokud bychom akceptovali, že již samotným umožněním pohybu po ulici rodič vystavuje dítě zvýšenému riziku a automaticky zanedbává svou povinnost náležitého dohledu, podstatně bychom tím omezili svobodu dětí a jejich schopnost pohybovat se venku. Děti by musely být zavřené doma a vycházet jen v doprovodu. Takový závěr nelze u osmiletého ani pětiletého dítěte akceptovat. Takto nastavená míra náležitého dohledu by podle Ústavního soudu byla nepřiměřená. Za prvé by nadměrně zasahovala do zvoleného způsobu výchovy dětí, tedy do rozhodnutí, co ještě v rámci výchovy a nutnosti chránit děti rodiče dětem dovolí a jakým způsobem je vedou k samostatnosti. Přitom rodiče v rámci svého práva na výchovu (čl. 32 odst. 4 Listiny) musí mít do značné míry svobodu volby a možnost rozhodnout se, zda budou preferovat protektivní výchovu či zda upřednostní větší rozvíjení samostatnosti u dětí. Ostatně je možné, že rozvíjení samostatnosti u dětí v důsledku povede ke zvýšení ochrany dětí, které se budou lépe a odpovědněji chovat v nebezpečných situacích. Za druhé by takto nastavená míra náležitého dohledu také negativně a nepřiměřeně zasahovala i do samotné svobody dětí, která je součástí jejich práva na soukromý život. Právě uvedené samozřejmě platí, pouze pokud nejde o nějakou mimořádnou situaci, která v daném místě a čase podstatně zvyšuje riziko přítomnosti na ulici (např. různé živelné pohromy).

43. V daném kontextu je proto třeba náležitým dohledem rozumět zajištění, že dítě bude vozovku přecházet v souladu s platnými normami a při zohlednění míry opatrnosti, jakou lze očekávat u průměrné svéprávné osoby. Pokud toto je splněno, rodič své výchovné povinnosti zcela dostal, neboť děti naučil přecházet přes silnici v souladu s právními předpisy, tedy na přechodu pro chodce a nikoliv tak, že by na přechod pro chodce vstoupily bezprostředně před blížícím se vozidlem.

44. Obecné soudy také pochybily tím, že se vůbec skutkově nezabývaly skutečnou kompetencí třetí a čtvrté stěžovatelky. Jak vyplývá z výše uvedené ustálené judikatury o náležitém dohledu (viz bod 38 výše), je vždy nutno posuzovat povahové vlastnosti a chování konkrétního dítěte. Zpravidla nestačí učinit pouze obecnou úvahu o schopnostech typického dítěte daného věku. Schopnosti pětiletých dětí se mohou podstatně lišit. Některé již mohou být v mnoha ohledech samostatné a jiné nikoliv. Standard náležitého dohledu se musí vždy vztahovat ke konkrétnímu dítěti, a nikoliv k typickému dítěti daného věku.

45. Vzhledem k výše uvedeným úvahám Ústavní soud uzavírá, že městský i krajský soud nedostatečně odůvodnily vznik odpovědnosti prvního stěžovatele za zranění svých dětí, což bylo podkladem pro výrok, který je napaden touto ústavní stížností, odkazující stěžovatele v části jejich nároku na řízení ve věcech občanskoprávních. Napadená rozhodnutí městského a krajského soudu tak nesplňují požadavky na odůvodnění kladené ústavně zakotveným právem účastníků řízení na spravedlivý proces.

46. Tímto svým výkladem odpovědnosti prvního stěžovatele za újmu vzniklou dopravní nehodou třetí a čtvrté stěžovatelce však obecné soudy porušily i právo stěžovatelů na soukromý a rodinný život. Sice se zdá, že zásah splňuje test potřeby, tedy druhý krok testu proporcionality (viz bod 27 výše). Pokud totiž obecné soudy nepovažovaly za dostatečné, že děti jsou při přecházení silnice chráněny obecnými pravidly zákona o silničním provozu, a požadovanou míru ochrany dětí nastavily tak vysoko, že pětileté a osmileté dítě nemůže samo přecházet silnici na přechodu pro chodce, lze se domnívat, že takovou míru ochrany nelze zajistit jinými prostředky šetrnějšími k právu na soukromý a rodinný život stěžovatelů. Avšak podle Ústavního soudu není splněn třetí krok testu proporcionality, ve kterém je nutno přistoupit k vážení protichůdných zájmů, tedy na jedné straně zvýšení ochrany dětí v důsledku pravidel, jak byly vyloženy obecnými soudy, a na druhé straně intenzitu zásahu do práv stěžovatelů.

47. Podle Ústavního soudu obecné soudy svým výkladem vzniku odpovědnosti prvního stěžovatele, který obsahoval výše uvedené nedostatky, legitimnímu účelu ochrany dětí chybně přiřadily větší váhu, než kterou zamýšlel zákonodárce a která je i akceptovatelná z ústavněprávního pohledu. Ochrana dětí obecně vzato je jistě velmi silným legitimním účelem s velkou váhou. Nicméně váhu určitého legitimního zájmu je nutno vždy posuzovat v konkrétním případě s ohledem na jeho skutkové okolnosti. Relevantní otázkou vždy je, jak silně může dané opatření, které představuje zásah do základních práv, napomoci k dosažení legitimního účelu v daném konkrétním případě.

48. V nyní posuzovaném případě jsou děti, které přecházejí po přechodu, v první řadě chráněny pravidly přecházení vozovky v zákoně o silničním provozu. Pokud vozovku přecházejí v souladu s těmito pravidly a způsobem, jakým by tak činila průměrná svéprávná osoba, je tato ochrana již dostatečně silná. Kladení dalších požadavků na ochranu dětí nad rámec zákona absolutizuje ochranu dětí a přitom v konkrétním případě ji zvyšuje již jen velmi omezeně, totiž pouze v situacích, kdy řidič vozidla poruší své zákonné povinnosti a srazí chodce na přechodu, jak se stalo i v posuzovaném případě. Přitom povinnost rodičů chránit děti před protiprávním jednáním jiných osob je sice myslitelná, ale je možno ji aplikovat pouze za výjimečných situací (například u pouličních nepokojů). Na druhé misce vah je totiž nutno zohlednit intenzitu zásahu do základních práv stěžovatelů. Podle napadených rozhodnutí fakticky již sám silniční provoz ve městě představuje mimořádné nebezpečí, před kterým je nutno pětileté a osmileté děti chránit tím způsobem, že nemohou samy chodit po městě a přecházet vozovku. Nicméně silniční provoz není žádná neobvyklá či mimořádná událost, ale každodenní životní realita. Fakticky zakázat samostatný pohyb po městě dětem ve věku třetí a čtvrté stěžovatelky, pokud jsou schopny dodržovat zákonná

pravidla pro přecházení silnice a chovat se přitom tak, jak by se chovala průměrná svéprávná osoba, je velmi citelným omezením jejich svobody, stejně jako také rodičovské odpovědnosti prvního stěžovatele a druhé stěžovatelky (viz i bod 42 výše). Při poměrování protichůdných zájmů v tomto konkrétním případě Ústavní soud tedy dospívá k závěru, že zásah do práva na soukromý a rodinný život stěžovatelů, v konkrétní situaci do autonomie rodičů vychovávat své děti a starat se o ně a do svobody samotných dětí, byl nepřiměřený, a došlo tak k porušení jejich práv podle čl. 10 odst. 2 Listiny.

49. Ústavní soud dále poznamenává, že krajský soud rozhodnutí městského soudu poupravil v tom, že u osmileté A. byla odpovědnost otce opravdu snížena. Krajský soud tedy sice v odůvodnění svého rozhodnutí rozlišil míru odpovědnosti otce v případě mladší a starší dcery, tento svůj názor však následně nijak nepromítl do svých závěrů a výroku. Za současného stavu tedy není pro stěžovatele vůbec seznatelné, z jakého důvodu byli odkázáni s polovinou svých nároků na náhradu újmy, která vyplývá ze zranění A., na řízení ve věcech občanskoprávních. Tedy i v tomto ohledu porušuje napadené usnesení krajského soudu právo stěžovatelů na náležité odůvodnění rozhodnutí, které je součástí jejich práva na spravedlivý proces.

50. Závěrem lze uvést, že vedlejší účastník má nepochybně pravdu v tom, že Ústavní soud musí respektovat zásadu volného hodnocení důkazů. Tato otázka však v nyní posuzované věci nevzniká. Ústavní soud shledal problém napadených rozhodnutí v jejich nedostatečné odůvodněnosti a nepřiměřeném zásahu do práva stěžovatelů na soukromý a rodinný život.

51. Ústavní soud tedy shrnuje, že **rozhodnutí o vzniku odpovědnosti rodiče za to, že porušil svou povinnost ochrany dítěte, které není plně svéprávné, tím, že zanedbal náležitý dohled nad dítětem, které se pohybovalo mimo jeho přímý dohled a kontrolu, zasahuje do práva rodičů určit způsob výchovy a míru samostatnosti dětí a zároveň i do svobody samotných dětí. Jedná se tak o zásah do základního práva rodičů i dětí na respektování jejich soukromého a rodinného života. Aby tento zásah byl přípustný, musí mít zákonný podklad, sledovat legitimní účel a být ve vztahu přiměřenosti k tomuto účelu. Při posuzování přiměřenosti je nutno posoudit, na jedné straně do jaké míry požadovaný standard dohledu zvýší ochranu dětí a na druhé straně do jaké míry zasahuje do práv dětí a rodičů.** V daném případě Ústavní soud shledal, že vztah přiměřenosti mezi legitimním účelem a zásahem do práv stěžovatelů nebyl splněn.

52. Zjištěná pochybení obecných soudů přitom Ústavní soud považuje za natolik zásadní, že shledává opodstatněnost ústavní stížnosti směřující již proti rozhodnutí trestních soudů v adhezním řízení. Ústavní soud pokládá z výše uvedených důvodů odůvodnění napadených rozhodnutí, pokud jde o nárok stěžovatelů na náhradu újmy, za natolik vadná, že představují arbitrární rozhodnutí. V nyní posuzované věci je zvlášť podstatné, že závažné nedostatky, které v odůvodnění napadených rozhodnutí Ústavní soud shledal, porušují nejen právo stěžovatelů na spravedlivý proces, ale i jejich právo na soukromý a rodinný život.

53. Ústavní soud opakuje, že shledal pochybení v nedostatečně odůvodněném konstatování obecných soudů, že první stěžovatel z poloviny spoluzavinil zranění třetí a čtvrté stěžovatelky. Byť tímto závěrem není občanskoprávní soud v případné civilní žalobě stěžovatelů proti vedlejšímu účastníkovi P. K. vázán, jde v rámci trestního řízení o konečné rozhodnutí. Občanskoprávní soud není instančně nadřazen trestním soudům. Nemůže tato rozhodnutí zrušit ani konstatovat, že odůvodnění trestních soudů jsou chybná. A proto i kdyby civilní soud otázku spoluzavinění prvního stěžovatele posoudil

odlišně, nic to nezmění na tom, že zde zůstanou pravomocná rozhodnutí trestních soudů, které shledaly, že první stěžovatel je odpovědný za vážná zranění svých dcer, a tím porušily právo stěžovatelů na soukromý a rodinný život.

54. Z výše uvedených důvodů proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnosti stěžovatelů částečně vyhověl, neboť shledal, že napadená rozhodnutí Městského soudu v Brně a Krajského soudu v Brně porušila právo stěžovatelů na soukromý a rodinný život podle čl. 10 odst. 2 Listiny a jejich právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona Ústavní soud zrušil výrok napadeného rozsudku Městského soudu v Brně, kterým byli stěžovatelé odkázáni se svým nárokem na náhradu újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, a napadené usnesení Krajského soudu v Brně v části, v níž bylo zamítnuto odvolání poškozených proti výroku rozsudku městského soudu, který byl tímto nálezem zrušen.

55. Ve zbytku, tedy pokud se stěžovatelé domáhají zrušení napadených rozhodnutí ve větším rozsahu, Ústavní soud ústavní stížnost odmítl. V této části je totiž zjevně neopodstatněná [§ 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Ústavní soud nespátřuje protiústavnost ve výroku městského soudu podle § 228 odst. 1 trestního řádu o tom, že obžalovaný má stěžovatelům nahradit část újmy, kterou požadovali. Ústavní soud v tomto nálezu shledal porušení základních práv stěžovatelů tím, že obecné soudy dospěly k závěru, že první stěžovatel je z poloviny odpovědný za zranění svých dcer. Tato otázka byla přímým podkladem výroku rozsudku městského soudu, kterým byli stěžovatelé odkázáni se zbytkem svého nároku na řízení ve věcech občanskoprávních. Ústavní soud však v tomto nálezu nijak nezpochybnil výrok rozsudku městského soudu o tom, že obžalovaný má povinnost újmu stěžovatelům nahradit. Otázkou pouze je, zda ji má nahradit z poloviny nebo více. Výrok o povinnosti obžalovaného nahradit polovinu části nároků uplatněných stěžovateli v adhezním řízení představuje částečné rozhodnutí, které v řízení před Ústavním soudem nijak zpochybněno nebylo. V této části tedy zůstává rozhodnutí městského soudu v právní moci.

56. Ústavní soud nechává na úvaze obecných soudů, jak budou po tomto kasačním rozhodnutí postupovat. Je tak na městském soudu, zda bude znovu o zbytku nároku stěžovatelů na náhradu újmy rozhodovat či zda s ohledem na to, že adhezní řízení má ve vztahu k meritornímu trestnímu řízení v jistém smyslu pouze akcesorickou povahu, odkáže stěžovatele na řízení ve věcech občanskoprávních. Z pohledu procesního tedy po zásahu Ústavního soudu nemusí dojít pro stěžovatele k žádné změně. Nicméně stane se tak již způsobem ústavně souladným, neboť případné odůvodnění takového rozhodnutí obecnými soudy již bude respektovat nosné důvody tohoto nálezu Ústavního soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 15. prosince 2015

Ludvík David
předseda senátu